

กษัตริย์ในวรรณคดีไทย

(Kings in the Thai Literature)

โดย

นางสุวคนธ์ จงตระกูล อ.บ. (จุฬา ฯ)

วิทยานิพนธ์นี้

เป็นส่วนประกอบการศึกษาตามระเบียบปริญญาโทบัณฑิต

ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนกวิชาภาษาไทย

พ.ศ. 2513

008355

i 17537101

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาค้นคว้าลักษณะ ของกษัตริย์ตามที่ปรากฏในวรรณคดีไทย ๕ เรื่อง และบันทึกเหตุการณ์อีก ๕ เรื่อง ซึ่งเป็น (พระชนก) (พระชนนี) (พระมารดา) (พระบิดา) (พระอัยยิกา)

1. เป็นวรรณคดีสมัยอยุธยา จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น
2. เป็นวรรณคดีบริสุทธ์ ซึ่งหมายถึงวรรณคดีที่ให้ความบันเทิง ผู้แต่งมิได้มุ่งหมายจะให้ เป็น เครื่องมือสั่งสอนอบรมสังคม
3. เป็นวรรณคดีพื้นเมืองของไทย มิใช่เรื่องที่แปลจากวรรณคดีต่างประเทศ หรือเป็นวรรณคดีที่ได้เค้าโครงเรื่องจากต่างประเทศแต่ได้รับการปรับปรุงจนเป็น เรื่อง ของไทย ผู้เขียนได้ศึกษาพิจารณาลักษณะกษัตริย์ตามอุดมคติของนักปราชญ์โบราณก่อน ต่อมา ผู้เขียนแย่งกษัตริย์ในวรรณคดีทั่ว ๆ ไป ออกเป็นหมู่ ตามลำดับความสำคัญในเรื่อง และ ศึกษาลักษณะกษัตริย์ในหมู่นั้น ๆ พิจารณาลักษณะที่เหมือนกันและลักษณะ เฉพาะ ต่อมาศึกษา ลักษณะกษัตริย์ในวรรณคดีประเภทละครนอก ซึ่งเป็นวรรณคดีที่กำหนดให้ตัวละครมีบทบาท เป็น ส่วนใหญ่ ในการศึกษา ผู้เขียนก็ได้พิจารณาลักษณะที่เหมือนกัน และลักษณะ เฉพาะ เชน เดียว กัน ต่อจากนั้นจึงสรุปความคิดเห็นที่ได้จากการศึกษาลักษณะ ของกษัตริย์ในวรรณคดีไทย ปรากฏว่าลักษณะ ของกษัตริย์ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของกวีในการแต่งวรรณคดีเรื่องนั้น ๆ และบางครั้งก็ขึ้นอยู่กับประเภทของวรรณคดีด้วย ต่อจากนั้น มีข้อเสนอแนะเป็นอันดับสุดท้าย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ABSTRACT

THESIS TITLE : Kings in the Thai Literature
NAME : Mrs. Suwakon Chongtrakul
DEPARTMENT : Thai Language
ACADEMIC YEAR : 1969

The purpose of this thesis is to study and analyse the characteristics of kings in Thai literature of the following periods and types:

1. The literature from the Ayudhya period to the Early Ratanakosin period.
2. Pure literature, i.e. not didactic literature but literature that is aimed at entertaining and giving pleasure to the readers.
3. Thai indigeneous literature, including Thai literature derived from foreign sources but with localized background.

In writing this thesis, the writer first studied and listed out the ideal characteristics of kings that old Indian scholars had described and that had been well accepted in Thailand.

To analyse the characteristics of kings in literature of the specified periods, the writer classified kings into types according to their importance and position. However, kings in Lakhon Nok are classified as a separate group because of the unusual, humorous characteristics that this type of literature assigned for them.

In analysing kings in literature, the writer compared and contrasted their common as well as unique characteristics. The conclusion of typical characteristics of kings was finally made and the writer's suggestion to further study was also given.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำขอขอบคุณ

วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือและการแนะนำของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คมคาย นิลประภัสสร ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและควบคุมงานวิจัยตั้งแต่เริ่มต้น จนกระทั่งงานได้สำเร็จลงโดยสมบูรณ์ นอกจากนี้ศาสตราจารย์หม่อมหลวงจิราภุ นพวงศ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์เบญจวรรณ สุนทรากุล ได้กรุณาแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องในวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ผู้เขียนขอขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสามท่านเป็นอย่างสูง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

วิทยานิพนธ์เรื่องกษัตริย์ในวรรณคดีไทยนี้ เป็นการศึกษาลักษณะของกษัตริย์ในฐานะ เป็นบุคคลในเรื่อง โดยศึกษาจากวรรณคดีไทยเหล่านี้คือ เรื่องพระลอ อันเป็นยอดของ วรรณคดีประเภทลิลิตและเป็นนิยายรักที่สะท้อนอารมณ์ เรื่องตะเลงพ่าย ยอดของวรรณคดี ประเภทลิลิตอีกเรื่องหนึ่งที่มีความดี คนไม่แพ้เรื่องพระลอ เรื่องอิเหนา ยอดของกลอนบทละครที่ให้ทั้งความบันเทิงใจและความรู้ตามประเพณีต่าง ๆ เรื่องพระอภัยมณี ยอดของนิทาน คำกลอนที่แสดงให้เห็นความเป็นอัจฉริยะในคำฉันท์ของสุนทรภู่ เรื่องขุนช้างขุนแผน ยอดของกลอนเสภาที่แสดงให้เห็นถึงชีวิตจิตใจอันแท้จริงของคนไทย และบทละครนอก พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย 5 เรื่อง ได้แก่เรื่องสังข์ทอง ไชยเชษฐ รมณีพิชัย คำวี และสังข์ศิลป์ชัย เรื่องพระลอ เป็นวรรณคดีสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น ซึ่งจัด ว่าเป็นวรรณคดีในยุคนั้น ส่วนวรรณคดีอื่น ๆ อีก 9 เรื่อง เป็นวรรณคดีสมัยอยุธยาตอน ปลาย ถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งก็ยังจัดว่าเป็นวรรณคดียุคแรก สมัยอยุธยาตอนปลาย เป็นสมัยที่ต่อเนื่องกับสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น รัฐบุรุษ กวี และประชาชนเป็นจำนวนไม่น้อย มีชีวิตอยู่ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น กวีที่สำคัญได้แก่ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เป็นต้น ดังนั้นขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนถึงสภาพความเป็นอยู่และความคิดในค่านางต่าง ๆ ย่อม จะยังคงคล้ายคลึงกันอยู่มาก ศิลปวรรณกรรมก็สืบเนื่องกันมา วรรณคดีสมัยอยุธยาหลายเรื่อง เป็นต้นฉบับของวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เช่นเรื่องอิเหนา คำสังข์ทอง ค่าย เหตุนี้ลักษณะของกษัตริย์ในวรรณคดีสมัยอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จึงยังคงเป็นแบบ เดียวกัน ส่วนสมัยรัตนโกสินทร์นับแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าอยู่หัว เป็นต้นมา จัดว่าเป็นยุคใหม่หรือสมัยใหม่ เพราะประเทศไทยเริ่มต้นตัว มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาเกือบ ทุกด้าน เพื่อให้ทัดเทียมกับอารยประเทศ ในด้านการเมือง มีการริเริ่มทดลองใช้การปกครอง ระบอบประชาธิปไตย อันเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญา- สิทธิราชย์ เป็นระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงในสมัยต่อมา ในด้านการต่างประเทศ มี ชาวยุโรปเข้ามาเมืองไทยมากขึ้น ชาวยุโรปเหล่านี้ได้นำความเจริญทางด้านวิทยาการต่าง ๆ

มาสู่ประเทศ ทำให้การศึกษาของชาวไทยเจริญขึ้นเป็นอันมาก ในขณะเดียวกัน ก็มีการปฏิรูปขนบธรรมเนียมประเพณีที่เห็นว่าล้าสมัย นอกจากนี้ ชาวไทยมีโอกาสดูเดินทางไปศึกษายังต่างประเทศมากขึ้น และนำเอาประเพณีนิยมของต่างประเทศกลับมา เป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และวรรณกรรม วรรณคดีที่เกิดขึ้นในยุคนั้น จึงเป็นวรรณคดีที่รับอิทธิพลจากตะวันตกเข้าไว้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด คำโคลงเรื่อง หรือแม้กระทั่งภาษาที่ใช้ ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงจำกัชอบเขตศึกษาวิจัยวรรณคดีที่เกี่ยวกับกษัตริย์ในสมัยอยุธยา ถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเท่านั้น.

ศูนย์วิทยพัชยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำขอบคุณ	ข
คำนำ	ค
<u>บทที่</u>	
1. ความเป็นมาของปัญหา	1
สาเหตุที่ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ เลือกทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้	1
2. ลักษณะของกษัตริย์ตามอุดมคติ	3
3. ลักษณะของกษัตริย์ในวรรณคดีที่ ำ ไป	15
3.1 กษัตริย์หรือยุพราชที่มีบทบาทสำคัญในเรื่อง	15
3.1.1 ลักษณะที่เหมือนกัน	15
3.1.1.1 รูปร่าง	15
3.1.1.2 พึงพระทัยในอิสริ	22
3.1.1.3 พระทัยอ่อนเมตตา และมีอารมณ์หวั่นไหว..	35
3.1.1.4 ตั้งอยู่ในทิศพิชราชธรรม	47
3.1.1.5 รับผิดชอบในหน้าที่	50
3.1.1.6 สัมผัสคนผู้ทำดี	58
3.1.2 ลักษณะเฉพาะองค์	63
3.2 กษัตริย์หรือยุพราชที่มีบทบาทสำคัญรองลงมา	80
3.2.1 ลักษณะที่เหมือนกัน	85
3.2.1.1 ตั้งอยู่ในทิศพิชราชธรรม	85
3.2.1.2 ถือศักดิ์ตระกูล	91
3.2.1.3 มีความฉลาดสุขุมและรู้ทัน	94
3.2.1.4 ทุ่มบ้ำเห็นใจความชอบผู้ทำดี	99
3.2.1.5 นิยมและเลี้ยงผู้มีฝีมือไว้ใช้ในราชการ..	102

3.2.2	ลักษณะเฉพาะองค์	105
4.	ลักษณะของกษัตริย์ในวรรณคดีไทยประเภทละครนอก	129
4.1	ลักษณะของละครนอก	129
4.2	ลักษณะของกษัตริย์	129
4.2.1	ลักษณะที่เหมือนกัน	130
4.2.1.1	พระทัยเบาเชือกนงาย	130
4.2.1.2	เชือกฏแห่งกรรม	136
4.2.1.3	มือป็นส้ายตลาด	138
4.2.1.4	มือทตลก	145
4.2.2	ลักษณะเฉพาะองค์	153
5.	สรุป	161
6.	ขอเสนอแนะ	162
บรรณานุกรม	163